

— **razgovor sa Brankom VUČIĆEVIĆEM**



## **K**ako je došlo do Vaše saradnje u Reviji *DANAS*?

Svojevremeno sam se trsio da u jedan film ubacim repliku "što mi ne ostane u sećanju ne treba mi na budavoj hartiji". Pošto sam ja ekspert za uništavanje budave hartije (što je zadesilo i moj komplet *DANAS*-a) sve ću ovde govoriti po, prirodno, oslabeledom sećanju. Bez "dokumentacije". Uništavanje hartije ima i loše strane.

**Z**nači: rekonstrukcija sa belinama. Nepouzdanost zagarantovana.

**T**e 1961. došao sam iz vojske (Švejk se vraća kući), nekoliko godina ranije lagodno sam odustao od diplomiranja i penjanja uz

akademske stepenice: asistent itd.

**M**oja majka je uzela kredit: kupljena je pisaaća mašina marke "Rheinmetall" (neuništiva, preživela zemlju proizvodnje — DDR, još dobro dođe kad je bombardovanje).

**D**akle, bio sam dokon i spreman. Po svojoj prilici, aber-poziv u *DANAS* isporučio mi je hiperaktivni Mak(avejev).

**B**ilo je sastanaka po nekim zapuštenim kancelarijama. Steva Majstorović nam je verovatno nešto pričao (u duhu programskog uvodnika u prvom broju). "Priloga diskusiji" se ne sećam.

**O**nda, konačno, svako je napisao svoje. Skupilo se što se moglo skupiti. I izašao je prvi broj.

## **Majstorović je reviji obezbeđivao svojevrsni (još uvek preko potrebni) "dijalektički pasoš"?**

**V**aljda. Steva je pripadao čuvenoj ekipi *Mladog borca*, bio je urednik *NIN*-a, čovek kulturni i pismeni, javna ličnost.

## **Kakav je bio odnos između redakcijskog saveta i redakcije?**

**U**to sam slabo upućen. Savet je bio obligatna forma. Steva ga je, nagađam, konstruisao kao neki bedemčić, ako ustreba. Sigurno se ponekad sastajao. Efekti su bili neprimetni.

## **Je li bilo "levih vatrogasaca"?**

**C**enzura?

**T**o je bilo suptilnije.

*Kitsch* ... as  
kitsch can

Otprilike ovako: jedna frakcija redakcije uporno je uvaljivala po ondašnjim standardima nezgodne stvari.

Npr. Steva ode na put, Mak je tzv. dežurni urednik, Žika poseti Vojni muzej, pa udarnički obogatimo "svečani" julski broj fotografijama klanja, ratnih leševa... Bilo je i nezgodnih tekstova. Broj izađe.



Steva se vrati, pogleda i zavapi "Šta mi radite?". (Verovatno da su mu forumi prali glavu. Ali imao sam utisak da potajno i uživa. To mi je pre nekoliko meseci potvrdila njegova rodbina.)

Ako se ne varam, filmska, pozorišna i, zvanično nepostojeća, fotografska sekcija najviše su pravile probleme.

Jedan primer "predcenzure".

Napišem prikaz sovjetskog filma *Čisto nebo*. I kao ilustraciju stavim pravougaonik mrklog mraka. Ispod, sve regularno, potpis: Fotos iz filma *Čisto nebo*. Takva je pustopašna i duhovita mladost!

"Fotos" je bio izbačen. Ali okolo je, ako tačno pamtim, ostao prevedeni tekst o liku Staljina u filmovima. Ili nešto slično.

Onda smo još Steva i ja raspravljali o jednoj nezgodnoj rečenici o "kultu ličnosti", ja izigravao naivka i pozivao se na ne znam koji Kardeljev govor.

Razlog je, razume se, bilo novo ševrdanje Titove politike vis à vis SSSR.

To su bila kamerna zbivanja.

Javne halabuke je takođe bivalo.

Žika dirne u sakrosanktne filmove o NOB-u, pa se uvredi Afrić-Slavica.

Ili ja naružim Skrigina, uz to citirajući dr Goebbelsa.

Tu je moja mama zamalo zaradila infarkt. Sluša ona mirno glavne večernje vesti Radio-Beograda kad neko grobnim glasom grmi na njeno ionako u svakom pogledu problematično čedo. Sve u stilu: Ko se usudio?

Dejanov prikaz komedije Raše Popova i Maka "Novi čovek na Cvetnom trgu" takođe je ispao nepodoban. Komad je skinut posle premijere te je uobičajeni red nalagao da se ne pominje.

Sigurno da je Steva ispaštao i zbog nekih slovenačkih tekstova čiji su autori bili "in trouble" u Ljubljani.

Sve, dakle, više farsa no tragedija.

Osim za odgovornog urednika koji je iskijavao od viših sila.

A tu skoro saznadoh da mu je povrh svega Žika Pavlović noću upadao u kuću da ga davi zato što guši Slobodnu Misao oličenu u Njemu, tj. Žiki.

Još jedna anegdota.

Vrhunska institucija naše kulture SKZ objavi u redovnom kolu zbirku Titovih tekstova o 1941. Sa predgovorom člana našeg saveta g. Čosića. Ja ne odolim i skrpim glosu. Tita kukavički ne diram, a članu saopštim da mu predgovor liči na gipsane biste, zlatno ofarbane pa obilno zaprašnjavljene, koje čekaju upotrebu, čameći na kasama i šifonjerima u provincijskim kancelarija.

(G. Čosić mi se nešto bio smučio svojim odveć diplomatskim budimpeštanskim dnevnikom. A mene su, odnekud, ti događaji iz 1956. kao kosnuli.)

Međutim, poučen iskustvom, odsutni Steva je ostavio "starijeg" člana redakcije da pripazi na nestašni Kindergarten. Te mi stariji kolega podeli komplimente za moj memoarski tekstić,





nedavno štampan u *DANAS*-u ("Fino! Babeljevski!"), i posavetuje da se manem dnevne politike.

Ono malo olovnog sloga glose ode u kantu. A mogao sam da postanem avangardist antidobricizma!

**Tiraž je bio solidan. Kakav status je imao *DANAS*? Da li je zaista bio čitan na čitavoj teritoriji tadašnje FNRJ?**

Kao sve, i ta solidnost je relativna. *DANAS* je šampala *Politika*. Duga priprema, probe, rotacija krene — i dok si rekao britva — ceo "solidni tiraž" već odštampan! Za njih je *DANAS* bio gubljenje vremena.

List je, štono rekli, bio ugledan. Tek mnogo kasnije sam otkrio da su mušterije gg. Ive i Bude u Klubu književnika veče uoči pojave lista već bistrile šta veli friški *DANAS*.

Neki moji mladi prijatelji (Nebojša Đukelić), tada gimnazijalci, pričali su mi kako su željno iščekivali svaki broj i ujutru rano jurili do kioska.

Jeste, *DANAS* se čitao diljem domovine.

Inače, kurioziteti su izazivali čuđenje na najne očekivanijim

stranama. Duško Radović me je u čošku štamparije terao da priznam da ne mislim OZBILJNO da je Langov *Ššnapurski tigar* dobar film. A ja ni za živu glavu neću da priznam. Kao pred klasnim neprijateljem!?

**U početku je *DANAS* imao čak tri "filmska" urednika (D. Makavejev, Ž. Pavlović, B. Vučićević). Kada ste, kasnije, ostali u redakciji sami sa Pavlovićem, u jednom trenutku ste, štaviše, vodili i neku vrstu (da li i koliko fingirane?) javne polemike sa njim, i to upravo na stranicama lista koji ste uređivali. Nije li baš tim čudnim, gotovo "dijalektičkim" spojem dva senzibiliteta *DANAS* stekao - u kinematografskom pogledu inače najmanje spornu - atraktivnost?**

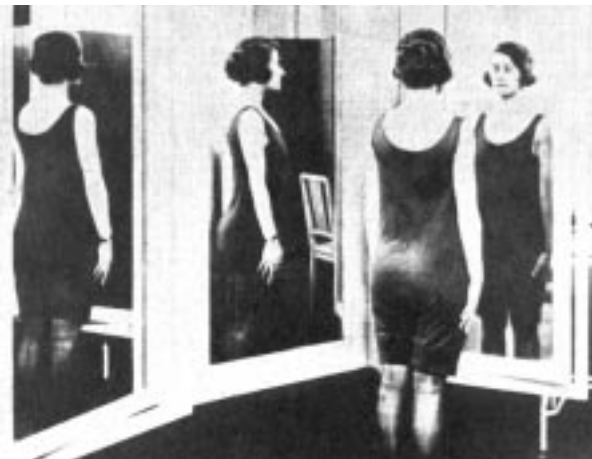
Steva je očito prethodno napravio nekakav pregled raspoloživih kadrova. Valjda se rukovodio devizom "Skupimo ove upotrebljive mlade, pa će se videti ko šta može/hoće". Pored ne-normalno jako ekipirane filmske rubrike, ne treba zaboraviti Dejana Đurkovića. Danas bi, uveren sam, njegove pozorišne kritike veoma iznenadile. Prijatno.

**M**ak je ubrzo otišao da snima *Osmeh*. Njemu dosadni deo uređivačkog posla ionako nije ležao. Žika i ja smo ostali. Pošto sam bolje stajao sa stranim jezicima, predlagao sam šta da se prevede. Čini mi se da su prevedeni zanimljivi tekstovi.

**I**nače, svako je pišući terao svoje. Zajedničko je bilo loše (vidi, blagosti!) mišljenje o domaćim filmovima. I pošto je kinematografija državna, zafrkavanje države/sistema što su joj filmovi bedni. Žika je imao rediteljskih ambicija, pa je možda ulagao više jeda i strasti. Ja sam to tretirao kao zabavu.

**P**olemika fingirana? Ma ne! Prosto, Žika je nešto rekao, ja suprotno. I kraj.

**T**a mi smo bili prve (druge... ikste) laste pluralizma i demokratije.



**P**olemika je naše lastinsko "čiju-ći".

**O** "radikalnosti" i "atraktivnosti" treba da sude čitaoci, istraživači i dr.

**V**i ste za *DANAS* napisali svoje poslednje filmske kritike, i to svega nekoliko meseci nakon što ste u *Delu*, tekstom pod naslovom "Izjava ravnodušnosti", obznanili odustajanje od pisanja, uz komentar da film "ne iziskuje kritiku".

**T**a famozna "Izjava" popela mi se na vrh glave već tada. Neki moji fanovi su to shvatili kao najavu samoubistva. Svašta i koješta.

**M**ala literarna ekshibicija. Skeč u izvođenju "teatralnog subjekta". Ono o nepotrebnosti kritike mišljeno je ozbiljno. Pa sam

se trudio da tekstići koji su sledili što manje liče na tadašnje forme filmske kritike. Utoliko sam bio dosledan.

**Z**godna je prilika (kad već čavrljamo) da napomenem: tada se smatralo da je "mlada (!?) beogradska filmska kritika" prepisivačka filijala slavni *Cahiers du Cinema*. Ne sporim da se odande mnogo naučilo. Moj uzor bilo je nekoliko slučajno nadenih "film reviews" Jamesa Ageeja, pesnika, pisca "komentara" jedne zbirke fotografija i tipičnog američkog literarnog luzera.

**D**ecenijama kasnije pročitao sam najzad sabrane "filmske prikaze" koje je tridesetih godina pisao Graham Green. Moji su mi malo zalčili na njegove. Kamo sreće da su ličili više.



**A** kako stvar stoji sa književnošću? Sećate li se odjeka na koji je naišla književna nagrada *DANAS*-a, dodeljena gotovo pred sam prestanak izlaženja lista? Osim toga, da li je Marko Ristić bio "svedok ili saučesnik" *Revije*?

**O**vdje se moram vratiti na sastav redakcije: od početka do kraja (uprkos obogaćivanjima, podmlađivanjima — odlascima u gnev — Marka Ristića, kako vidim, "man you love to hate" — ostavkama, osipanjima) bilo je to šareno društvo, koje sam za sebe (po braći Grimm) krstio "Bremenski svirači". Takvi svirači su neminovno proizvodili kakofoniju. Ako ona danas zvuči harmonično kano muzika nebeskih sfera — utoliko bolje.

**U** jednom delu "orkestra" prvi brojevi nisu izazvali nimalo oduševljenja. Au contraire.

**O**ni kojima je do toga bilo stalo ubuduće su pokušavali da

svoj zabran-rubriku ureduju po svom ukusu (film, pozorište).

**O**kolnost da je Dušan Maletić, vrlo simpatični tehnički urednik (po današnjoj terminologiji: Art Director), koji je, opet, ako se ne varam, opremao Bihaljijski časopis *Jugoslavija*, bio prezaposlen i malo rasejan, takođe je ispala povoljna.

**O**ni koji su hteli, skupljali su fotografije, ilustracije, skicirali tzv. "špiglove". Ja sam čak iz magazina *Elle* koji je moja sestra redovno kupovala, isecao slova i od njih lepio naslove. Zato neke rubrika odudaraju od totalnog designa lista.

**I**sti preduzimljivi tipovi su ispoljavali sklonost da se pačaju u tuđ delokrug.

**T**aj kružok je smatrao da je književna rubrika mizerna. I, naravno, sklona nezameranju, finoći i dosadi. Prava rakrana.



**D**ovođenje debitanata Milana Vlačića, Bože Vukadinovića i Zorana Petrovića delimično je bilo plod buškanja frakcije nezadovoljnih.

**R**ecimo, građa iz prošlosti je nama bila suviše srednjovekovna. Ponovno objavljivanje *Raja* Crnjanskog pak oduševljeno je dočekano.

**(N**akon izlaska svakog broja, sutradan se o njemu raspravljalo. Uz padavine teških reči.)

**U**ređivanje se pokazalo kao *education for democracy*: borba interesnih grupa, mirenje s neminovnim kompromisima.

**J**er koliko god se ritalo, zakeralo, bunilo itd. neke stvari se nisu mogle promeniti. Steva (sentimentalna duša) imao je svoje šahovske partnere, od velemajestora Matanovića do, da li već, doktora Mihaila Markovića. Pa drugove iz *NIN*-a (Najdan Pašić).

**S**ve je to vredno saradivalo.

**D**nevnik Marka Ristića je u "ekstremističkom" delu redakcije smatran feleričnom robom. Ako ne i gnjavažom. Niko nije žalio kad je prestao da izlazi.

...

**N**agrada *DANAS*-a??? Kompletno zaboravio. Ko je bio sretni dobitnik?

**Bora Radović... Sa koliko opravdanja bi se mogao po-tezati stav o tzv. "nadrealističkom duhu" časopisa?**

**S**am često tvrdim da su "opšta mesta" opšta upravo zato što su tačna. Ipak... Taj siroti "nadrealistički duh" postao je pogrdno opšte mesto iliti pljuvaonica. A već Marko Ristić!!! Svinjari-



je je pravio. Ima ih na izbor. Čak mu je pre neku godinu, u jednoj umetničkoj emisiji RTS, takvo oličenje snežno belog morala kakvo je dr Draško Redep, s gadljivim izrazom upućivalo etičke zamerke...Ko se sa Drom u kolo hvata...

**M**.R. treba malo bolje, i drugačije, pogledati. Pristojan kolažer, odličan designer, sa Đorđem Jovanovićem uzor-pamfletista. A njegov privatni dnevnik (ukoliko nije završio u kontejneru) možda je najbolji srpski međuratni roman.

**N**ekim danasovcima je mnogo koristilo kad su u antikvarnicama kupili drugi i treći broj *NDIO*.

**O**f course, ima tu i groteskerija koje život krase. NISAM ZABORAVIO letnje popodne kad sam u antikvarnici SKZ video g-đu Ševu, M.R. i momka-šofera sa koferom u kojem je doneo na prodaju devičanske primerke istog *NDIO*. A M.R. parodično tare



ruke, govoreći poslovedi da su obojica napravila dobar posao.

**P**ardon, samo korak natrag: ako bi se Augijev Obor Srpske Književnosti uzeo čistiti od svinja, bojim se da bi se "kanon" gadno skupio. Ko li bi ostao?

**I**pak nije li prilično "nadrealno" to što je, recimo, na prvoj stranici broja 42, od 19. 12. 1962, ispod umrlice narodnom heroju Momčilu Popoviću (koji "pogibe boreći se

goloruk sa ustašama"), štampan Vaš, inicijalima potpisan, tekst posvećen ni manje ni više nego onome što o britanskom ulasku u zajedničko evropsko tržište misle pisci poput Eliota i Pintera?

**J**este. Prilično.

**Z**bog te "nadrealnosti" (namerne) mi u ovo poodmaklo vreme i razgovaramo o listu *DANAS*.

**U šarolikoj ekipi saradnika ton su, ipak, davali oni rođeni tridesetih. Da li je, po Vašem mišljenju, moguće govoriti o nekakvom zajedničkom, "danasovskom" senzibilitetu?**

**O**pet — nisam pozvan da prosuđujem. Ljuba Kljajić je svojevremeno krenuo da piše istorijsko-analitički pregled alternativnog u yugo-kulturi pa je iskartografisao kako se neke vrste "duha" sele, preskačući međupraznine i uzajamno nepoznavanje raznih nepovezanih medijuma tih duhova.

**B**ez upadanja u sumatraizam: razdvojene stvari su katkad čudno povezane. Sitan primer tog cirkulisanja (na nižem nivou). Negde nađem odličnu graviru: pogled odozgo na glavu s uklo-njenim poklopcem lobanje — mozak, a niže, u skraćenoj perspektivi, nos i brkovi. Graviru upotrebim za filmsku rubriku,

vezu zapucamo u palatu "Ušće" (da li je već CK SKJ bio tamo?), ja sačekam u predvorju. Napravi se gomilica kopija.

**K**asnije upotrebim taj papir za pisamce Georgeu Maciunasu, osnivaču Fluxusa. Nekoliko meseci potom stigne iz New Yorka novi broj mog ljubljenog časopisa *Film Culture*. Kad u njemu — isti mozak. Časopis je designirao Maciunas. Po zemljačkoj liniji. I on i urednik Jonas Mekas su Litvanci. Zgodne su to stvarčice.

**Poseban šarm DANAS-u daju rubrike poput "Svedočanstava", "Ogledala", "Kitsch... as kitsch can" i, pogotovo, "Trinaesta strana".**

**D**otična "Trinaesta strana" bila je, u neku ruku, najuspešnija rubrika. Ljudi su dolazili i nudili nešto što vole ili su negde iskopali.



a kasnije je kao zaštitni znak usvoje Mak (na koricama glamuroznog prospekta za *Nevinost bez zaštite*, designirala firma Mašić) i Žika (korige *Beline sutra* i *Dnevnika*). Onda stigne u naše krajeve aparat za fotokopiranje. Najpre na vitalne punktove. Te ja kao vlasnik omiljenog brkatog mozga i Mak koji ima

**T**e je uređivanje bilo nominalno.

**T**ako: dobijem na čitanje komplet prvobitnog *Politikinog zabavnika "I"*, oduševim se Popajem, dam Bori Ćosiću, on se oduševi, u nekoj američkoj knjizi o stripu nađem podatke o autoru, Bora napiše uvodnu belešku... Prosto ko pasulj.

Još kao šlag: ta baksuzna "Trinaestica" je odnekud specijalno išla na živce matorijim državno-partijskim funkcionerima. Jednom reči: uživancija.

"**Kitsch...**" je smislio Steva.

(Ne mogu da odolim: deluju baš romantično ta vremena kad se političari uzbuđuju i ljute zbog Leara, Popaja ili Ilije Vukičevića!!!)

---

"**1**" Taj ponovni susret sa *Zabavnikom* mi je zalečio staru ranu neprebolnu. Kao dete imao sam komplet. Vredno sam studirao epizode Mikija. Tu sam našao i za mene "fundamentalan filozofski tekst": crtež teretnog voza hrane koju čovek pojede u životu.

**A** gravire u rubrici "Dedine veštine" pripremile su me, tako da kad sam prvi put video collage-romane Maxa Ernsta, delovali su mi kao nešto najnormalnije.

*Zabavnik* je stajao u velikoj kartonskoj kutiji, ispod kreveta. Dok se moja mama nije iznervirala što skuplja prašinu i sve zavrljačila na đubre.

**I**zgleda da u porodici postoji tradicija uništavanja "štampanih stvari".

**P**omenuta kutija bila je fini uzorak međuratnog beogradskog designa.

**N**a poklopcu crtež robne kuće Mitić iz koje kulja povorka zadovoljnih mušterija koje nose kutije na kojima je umanjeni crtež robne kuće Mitić iz koje... itd.

---

**Jesu li sva ona "pisma uredništvu" napisali - čitaoci?**

Jesu. Uz izuzetke.

**D**a bi se rubrika zapatila, nekoliko sam napisao ja. U prikazu nekog filma šatroprezrivo pomenuo sam stripovanu sapunsku operu *Julija Džons* iz *Večernjih novosti*. Onda za sledeći broj presavijem tabak u liku udovca iz Skopja koji u *Juliji* nalazi uputstva kako da rešava probleme svojih kćeri zahvaćenih burama puberteta.

**M**ak me je decenijama optuživao da sam autor idiotskih pisama u rubrici "Među nama".



**Kako je, i u kakvoj atmosferi, ugašena Revija? Koliki je, recimo, bio uticaj Titovog govora na kongresu omladine (početak 1963), u kojem je odaslat otvoreni poziv na borbu protiv svih onih koji se "oduševljavaju stranom dekadentnom umjetnošću i literaturom", a uz direktnu pretnju smanjivanjem subvencija za taj i takav segment kulture?**

**G**ovor je urodio kampanjicom.

**G**ašenje je obavljeno u dve etape. Pretpostavljam da se u finansijerima taložilo nezadovoljstvo, iziritiranost... Šta je bio neposredni povod – pojma nemam.

**P**rvi put je Steva najavio da je sledeći broj poslednji. Datum se može posredno utvrditi: nađite u kompletu broj na čijoj je naslovnoj strani fotografija nekog mosta, kao sa turističkog plakata.

**Broj 29 (20. jun 1962): "Most na Tari"...**

**P**odesilo se da budem dežurni urednik. Za oproštajnu "naslovnicu" našli smo prigodnu fotografiju vrata zatvorske ćelije. Kroz rešetke se vidi lice zatvorenika. Dali da se klišira. Odlično





je izgledalo. Krene rotacija, uzmem svoj primerak i odem na zasluženi odmor. Kad sutra — na prvoj strani fotografija mosta! **I**spostavilo se da je Steva uleteo, zaustavio rotaciju, zamenio fotografiju. Naime, bio je isposlovaao odlaganje kraja. **T**e ja "izvučem konsekvence", podnesem ostavku. Verovatno preskočim jedan broj i nastavim da pišem prikaze honorarno. **D**otle sam bio "u radnom odnosu". **D**rugi kraj je bio "pravi". Potrudili smo se da ga obeležimo, otud registar, a možda i neki specijalno "prigodni" tekstovi. Tek da ne bude tiho iščeknuće.

### **I, "šta je bilo posle?"**

**N**astavak iste politike drugim sredstvima.

### **A kako objašnjavate ćutanje koje danas okružuje Reviju DANAS?**

**Z**aboravljenog se maltene uvek neko seti.

**Q.**E.D. i ovde.

### **Konačno, sa kakvim se osećanjima Vi lično prisećate čitavog tog perioda?**

**I**t was fun! Makar ovde zazvučao kao američka tinejdžerka.

**U**zeću slobodu da se "samokritički osvrnem". Moja mnogopropagirana, a bogme i našoj javnosti objašnjavana, bezrazložna veselost možda je malo ulepšala sliku (mogli biste da reciklirate u *DANAS*-u korišćen citat Majakovskog o lepim ljudima u lepim pejzažima!).

**A**fera *DANAS* prošla je srazmerno bezbolno. Steva je, ako ne izmišljam, sklonjen u Ameriku (to je ono nežnosti puno razumevanje State Departmenta, administracije Fulbrightovog programa i ovdašnjeg državno-partijskog kompleksa). Onda je osnovao Zavod za proučavanje kulturnog razvitka Srbije. Zavod se bavio svojim poslom (valjda na dobrobit kulturnog razvitka; ne znam, ne razumem se u te nauke); pokrenut je časopis *Kultura*; pojavila se i ljupka zavodska zgradica (sad prilično ruinirana) koju je prekrasno preuredio arh. Peđa Ristić. And they lived happily ever after... (vidi kod Propa.)

**DANAS** je tako propustio ZLATNO DOBA (kraj šezdesetih-početak sedamdesetih) javnih i tajnih zabrana, žutih dodataka, belih i šarenih knjiga, suđenja, surgunisanja, *Berufssverbota* (i tada su se rado pozajmljivale tekovine demokratskih zemalja; u ovom slučaju - Savezne Republike Nemačke), umiranja od infarkta, nerazjašnjenih trovanja, robijanja, "dobrovoljnog" egzila...

**S**ve su to hirovi političke meteorologije.

**P**ermanentno važeća prognoza glasila je: Promenljivo, sa mogućnošću naoblaka, padavina. Ne isključuju se grad, munje i gromovi.

**P**ojavi se nezlobiv oblačić a začas zacrni celo nebo.

**V**erovatno sam sanjao (a kakve gluposti čovek sve ne sanja) da sam jednom prisustvovao takvom meteofenomenu. Gledam ja *Dantonovu smrt* u Jugoslovenskom dramskom...Fina atmosfera, publika se "podala napred" (termin iz tadašnje JNA) i tiho uživa kako Büchner protobadermajnhofovski rezili moćnike. Kad neko desno u redu iza mene počinje teško da diše. Osvrnem se, da ne treba hitna pomoć, i vidim Latinku Perović, u decentnom crnom somotskom kostimčiću. Nije joj pozlilo nego se ljuti na Büchnera. Posle se otud čulo šištanje:

**E**, pa ovo je već preterano! I slično.

**K**oliko god bio glup za politiku, shvatim da se formira oblačić. U ovom slučaju, na tome je, mislim, ostalo. Čudna je naša klima.

**A** što se mojih kolega danas-ovaca tiče. Imali su stimulating

experience. Ako su neke ovce kasnije blejale gluposti i proizvodile brabonjke, ne mogu da se vade na aferom *DANAS* uzrokovane traume.

**P.S.**

***Biće, nadam se, korisno da se ovde doda još jedan "subjektivni doživljaj objektivne stvarnosti. Uz to - "iz epohe". Citati iz Dnevnika Živojina Pavlovića, Izgnanstvo II, 1959/1960/1962, Prometej, Novi Sad — KWIT Podium, Beograd 1999 — B.V.***

**I**gram se fotografijama. Svaka kombinacija — jedan novi svet. Psuju me, psuju "Danas": vredaju se ljudi... Kao da se prepoznaju.

(Str. 299 — april 1962)

**U**kinuće nam list. Razlozi su sasvim iracionalni: "Revija Danas" je sveža, lepa i zanimljiva tribina s koje je pokušano da se javno izreknu dve ili tri manje-više beznačajne *usmene* istinice.

(Str. 301 — april 1962)

**N**e verujem da je i u jednoj redakciji ikada bio takav okršaj: rekli smo sve što smo mislili, Branko je dao ostavku na urednikovanje — pokušaj plasiranja Bernštajnovе fotografije čoveka iza rešetaka na naslovnu stranu u poslednjem je trenutku osujetio Steva Majstorović (GLODUR — glavni i odgovorni urednik); rotacija je bubnjala, i zaprepašćujući broj "Revije Danas", za koji smo mislili da će biti poslednji, već se iz mašine pojavljivao kao krvava, korozivna lepeza. Naravno, posle ubacivanja snimka mosta na Tari umesto čoveka iza rešetaka, izbacivanja Lenjinovog citata: "Svi smo mi mrtvaci na odsustvu" sa poslednje strane, isecanja Dejanovog potpisa

MISLI! ispod klišeja THINK i grebanja imenice "prezervativ" iz Brankovog i mog teksta u filmskoj rubrici — moralo je da dođe do konačnog obračuna.

**S**ad svako zna s kim ima posla.

**000**

**P**rvo se skljkao. Zatim nas je tapšao po leđima. Onda se povukao u sebe. A sad potvrđuje moju konstataciju: podmukli VRHOVNI CENZOR list štroji natenane. Boji se da mi poveri dežurstvo. Ne plačem: lakše konju bez samara. Boji se, jer sam mu rekao da *moram švercovati* u list ono što mi od raspoloživih sredstava omogućuje da se iskažem.

**000**

**N**jegove klasifikacije:

**B**ranko — puritanac

**D**ejan — ekvilibrist

**Ž**ika — anarhist

**000**

**Č**ujem: donosi se Zakon o ukidanju državne cenzure. Ta dužnost pripašće umetničkim savetima. Kakva čast. I kakva "demokratizacija" policijske kontrole: *idealna* prilika za potpuno gušenje individualističke slobode: kontrola svakog nad svakim. (Str. 307-308 — jul 1962)

**Beograd, maj 2000.**

**Razgovarao: P. Brebanović**

**Ilustracije iz časopisa "Danas": Vukica Đilas**

